

- man arbeitet an sehr kleinen Forschungsflächen
- die Entdeckungarbeiten schreiten sehr langsam fort
- jeder Fund wird im Zeichniss mittels drei Koordinaten fixiert (koordinate x, y und z als seine Relativhöhe)
- Situation wird im Masstab 1 : 1 gezeichnet
- man sammelt alle Gegenstände, d. h. auch winzige Schuppen und Galeren
- vor allem sind retuschierte Stücke aufgehoben und angepacht (**für nachgehende Trasologie**)
- Sedimente werden ausgespült.

In der Freizeit konnte jeder Teilnehmer experimental spalten.

Dieser Artikel konnte, nur dankend dem Forschungleiters E. Boëda aufgeschrieben sein, der mir bisher unöfentlichene Forschungsarbeiten geborgen hat.

MUŠOVSKÉ POZNÁMKY

Soustavný průzkum mušovského Hradiska, vedený J. Tejralem, jednoznačně prokázal vojenský charakter tábora. Současné zjištění několika polních táborů v bezprostřední blízkosti, které nepochybně sloužily k přechodnému ubytování mimořádně početných vojenských sil, potvrzuje náznaky historických pramenů, že v posledním roce svého života se Marcus Aurelius chystal k rozhodujícímu úderu. Konečně překvapující nálezy ze sousední královské hrobky, zpracovávané J. Tejralem a J. Peškou podstatně obohatily znalost vztahů mezi Římany a jejich germánskými spojenci. K jednotlivostem je možno připojit několik poznámek.

Jde především o bronzové figurální artefakty z královské hrobky, totiž o sklápěcí stolek, dvě attaše s bustami mainad v akanthech, připojené později na vědro, a o busty čtyř Svebů, naletované dodatečně na kotlík.

Florální držadlo vědra odpovídá florálnímu ztvárnění nožek stolku.

Koňské hlavy zakončující nožky stolku jsou modelovány obdobně jako hlavy beranů na držadle vědra.

Busty Svebů odpovídají provedením bustám mainad (srovnej zvláště podání vlasů a celkovou modelaci tváří).

Jedná se evidentně o současné produkty téže italské dílny, zhotovené na zakázku jako oficiální dar barbarskému předákovi — viz busty Svebů. *Rex Quadis datus* zřejmě nebyl ojedinělý případ.

Forma bust na kotlíku a jejich další detaily (plastické podání duhovek a zorníček) datují tyto artefakty nejdříve do doby Hadrianovy, možná o něco později.

Všechny figurální části byly sekundárně opravovány. Jedna nožka stolku je vylita olovem k obnovení spojení se spodní částí s kopýtkem satyra. Jen jeden nýt, který slouží jako otočný čep páskových spojek mezi nožkami stolku, se zachoval v původním stavu včetně ryté dekorace

soustředných kruhů. Ostatní jsou buď přepracovány nebo druhotné. Obrysy páskových spojek jsou převážně zmenšené, rozlámané spojení je obnoveno torďovaným drátem stočeným do kružku nepřilíš zdařile.

Na nožce stolku vyřité olovem byly překryty záhyby kůže podél tlamy koně a rýha při vnitřním očním koutku jeho levého oka. Na bustách Germánů jsou patrný retuše v členění vlasů, ale i ve vousech.

Obě ucha vědra jsou ztenčena používáním, na jednom jsou druhotné, ryté horizontální linie na horních listech jsou přeryty, na jedné atashi došlo k potlačení detailů obou rozet po stranách busty; na druhém byl uříznut poškozenný spodek dolního akanthového listu, na všech objektech byla zjednodušena modelace.

Tyto opravy figurálních částí jsou zhruba o generaci pozdější, když původní nádoby vzaly zaslvé.

Apliky byly pak naprosto neorganicky přiletovány na nové nádoby bez zřetele na proporce a technické náležitosti, například horní ouška za bustami Svebů nebyla vůbec připojena na kotlík.

Obě nové nádoby se shodují v proporcích s ostře odsazenými plecemi, povrch obou je rozčleněn dvojitými horizontálními liniemi a dno zdobí soustruhované soustředné kružnice.

Řada dalších bronzových nádob má zcela shodné proporce, obdobné kružnice na dně a jejich technické provedení je totožné. Ve všech případech jde bezesporu o současné produkty místní dílny v barbariku, nepochybně již v době pokročilých markomanských válek.

Lze asi předpokládat, že jde o současný pohřeb dvou příslušníků germánské knížecí rodiny, tradičně oddané Římu, snad padlých v závěrečné fázi markomanských válek; nedlouho poté byl hrob vyloupen.

Na třech ze čtyř bust Svebů naletovaných na kotlíku jsou na prsou blízko po spojení klíčnic kostí dva vodorovné zářezy, provedené brzy po odlití, ale před sekundárními úpravami — jejich obrysy jsou značně setřelé. Obdobné dva až tři zářezy se vyskytují na stejném místě, celkem šestnáctkrát na třinácti památkách.

Zářezy jsou vždy na nahé hrudi, na témže místě. Jsou záměrné a druhotné, často na bronzech podstatně starších. Jejich provedení prozrazuje na první pohled, že je neprováděl kompetentní řemeslník, ale amatér, zřejmě voják, nositel zbroje, nebo věnovatel Dolichenovi. Dvě sošky jsou importy, pravděpodobně z Itálie. Ostatní pocházejí z různých provincií, početně jsou zastoupeny Pannonie a Raetie; jde o produkty dílen, jež byly součástí tamějších vojenských táborů. Nejedná se tedy o zvyklost lokální, leč spojenou s vojenským prostředím. Zásahy lze datovat do druhé poloviny druhého a do první poloviny třetího století.

Jde nepochybně o znázornění umělého zjizvení.

Původně jsem se mylně domníval, že se jedná o ritus spojený s některým orientálním kultem, nejspíše Dolichenovým. Tři busty Svebů zdobící mušovský kotlík, nasvědčují však spíše tomu, že jde o germánskou zvyklost. Podrobný rozbor germánské ikonografie může snad potvrdit tuto interpretaci.